

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ЕКУМЕНІЗМ: КАТОЛИЦЬКА ПАРАДИГМА ТА ЇЇ ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглядається проблема християнського екуменізму на прикладі екуменічної діяльності Католицької Церкви. На авторитетних літературних джерелах розкривається католицька екуменічна парадигма та її перспективи з урахуванням основоположних рішень Другого Ватиканського собору. Зокрема, аналізується сформульована собором категорія „новий народ Божий”, що стала основою для сучасного екуменічного руху. Ця категорія була втілена у католицькій теології в другій половині ХХ століття і стала досконалим виявом універсальності Католицької Церкви.

Ключові слова: християнський екуменізм, католицька екуменічна парадигма, Другий Ватиканський собор, категорія „новий народ Божий”, Католицька Церква.

Актуальність теми. Сьогоднішня екуменічна діяльність Католицької Церкви має багату історію та чітку парадигму. Проте, щоб ця парадигма була сформована та активно діяла, ця Церква пройшла свій непростий шлях, на якому сприйняття нею екуменічного руху від самого початку було і залишається христоцентричним, адже, покликаючись до Святого Письма, вона розуміла, що саме такі екуменічні настанови дає їй Христос, який віддав своє життя за те, щоб було «одне стадо й один пастир» (Ів. 10:16), і молився, «щоб усі були одно» (Ів. 17:21).

Ставлення Католицької Церкви до екуменічного руху, зважаючи на те, що екуменізм був започаткований серед протестантського християнства, виявлялось на початках екуменічного руху (від ХІХ ст. – до середини ХХ ст.) як офіційна позиція цієї Церкви у формі очікування, дотримання дистанції, а в певних моментах критики та осудження. Проте таке ставлення Католицької Церкви до екуменічного руху змінилося під час ІІ Ватиканського Собору (1962-1965) [11; 12].

Виклад матеріалу. Зasadничою парадигмальною основою для екуменічного руху Собором було проголошено категорію „новий народ Божий”. Категорія „нового народу Божого”, розвинута Другим Ватиканським собором і втілена в католицькій теології другої половини ХХ століття, стала досконалим виявом універсальності Католицької Церкви і є однією із основоположних її характеристик, що визначається як загальноєклезіологічними, так і євангельсько-теологічними засадами. Так, еклезіологічні погляди святого апостола Павла, викладені, зокрема, в другому листі до коринтян (5:18-20), ясно розкривають внутрішню структуру та універсальну природу Церкви як „нового народу Божого”, котрий встановлений для всіх людей і поширюється постійно через спільноту віруючих в Ісуса Христа, і є ідентифікуючою основою єдності цієї спільноти. Саме апостол Павло першим у християнській теології запровадив на протипагу до старозавітного поняття „народу Божого” його новозавітну альтернативу як нову об’єктивну історичну реальність – поняття „новий народ Божий” [20, с. 195].

Апостол Павло у своїх посланнях (див.: Рим. 3:29; 9:24;10:21; 11:1 і 17 та ін.) часто також підкреслює суспільно-історичну універсальність „нового народу Божого” як нової людської спільноти, котра засвідчила реальність існування в світі царства Божого, заснованого на любові і милосерді, царства, реалізованого у згуртуванні в цю нову спільноту людей цілком колись протилежних, навіть ворогуючих: юдеїв і поган, християн і нехристиян, вільних і рабів та ін.. Основою цієї різноманітності в єдності є Ісус Христос, а тому цей „новий народ Божий” є остаточно завершений, і в майбутньому більше не може постати жодний інший народ Божий, бо ця нова спільнота – Церква – є спільнотою розп’ятого і прославленого Христа [17, с. 163].

Згідно католицької доктрини, сучасні християнські спільноти є виразниками і творцями

Церкви як універсальної єдності та різноманітності „нового народу Божого”. В основі цієї універсальності лежить братнє спілкування людей, жива людська спільнота любові, оскільки від свого початку Божа історія спасіння людей була зорієнтована не на поодиноких осіб, а на об’єднання всього людства в одну спасенну історичну єдність. Тобто Бог вибрав не поодиноких осіб, але членів конкретної спільноти, оскільки, як підкреслює пасторальна конституція II Ватиканського собору „Радість і надія” – „*Gaudium et spes*“, людина лише в спільноті здатна досконало самореалізуватися через щире самозречення [див.: 7, с. 525].

Саме в такому контексті матеріалізується екзистенція „нового народу Божого” як універсальної спільноти – Церкви, котра, за образним висловом Папи Бенедикта XVI, є „...входом до майбутнього“ людства, інструментом „...революції Бога“, спрямованої на об’єднання всіх людей, яка реалізується в „новому народі Божому”, відкритому до людей всіх віросповідань завдяки універсальним загальнолюдським Христовим засадам любові всіх народів [16, с. 96, 103]. Ці засади сприяють гармонійному поєднанню в конкретному суспільстві різноманітності його членів, тобто в „новому народі Божому” постійно переплетені конкретні різноманітні ідентичності і відмінності у формах життя, думання і ментальностей людського суспільства.

Ці критерії екзистенції „нового народу Божого” характерні також і для православних і протестантських християн, а також і для українського суспільства. Однак універсальність цього народу в межах одного із членів цієї української релігійної спільноти – Української Греко-Католицької Церкви (УГКЦ) – має і свої власні об’єктивні особливості, що є також підтвердженням різноманітності цього „нового народу Божого” [12, с. 43-44]:

– „*новий народ Божий*” (тут і далі курсив мій. – С.К.) живе для суспільства, тобто не лише в служінні для власної спільноти, але й також у турботі про ближніх, котра є свідченням його діяконії як послуги суспільству, в тому числі у духовній діяконії – турботи про збереження літургійних ритуалів як різноманітних форм релігійного суспільного виховання;

– „*новий народ Божий*” розділяє характер трансцендентальних суспільних умов, котрі витворюють простір для багатьох релігій, культур, націй і подій. В цьому контексті, наприклад, УГКЦ не має виняткового положення в українському суспільстві, але існує як мале у великому, бо це суспільство є також для кожної Церкви і релігійної спільноти життєвим простором для довершення примирення і взаєморозуміння в контексті становлення „нового народу Божого”;

– „*новий народ Божий*” екзистує як примирене суспільство, тобто, як спільнота, в якій також суспільно принижені – бідні, уярмлені, хворі, чужинці, жінки – присутні без усякої дискримінації, і в якій усі інші суспільні групи також зазнають духовного звільнення незалежно від своєї суспільно зафіксованої ролі на основі відкуплення, отриманого від Христа;

– „*новий народ Божий*” має також характер спільноти, котра безпосередньо контактує із суспільством і впливає на нього через зосередження уваги на кожній окремій особі, що, в свою чергу, сприяє виробленню її досконалої, не лише церковної, але й суспільної оцінки та гарантує збереження як особистих, так і суспільних прав кожної особи.

„Новий народ Божий”, як наголошує II Ватиканський собор, твориться з усіх народів Землі і це означає, що він не має національних, етнічних і культурних меж. Святий Дух і його дари є фактором єдності, а тому відмінність літургійних звичаїв та обрядів, зокрема в українському католицизмі, не порушує єдності УГКЦ із Вселенською церквою, але навіть навпаки – помножує її красу і привабливість та багато привносить для сповнення її післанництва. Цим самим вона виконує завдання цього собору, щоб передана „...апостолами спадщина була сприйнята в різних формах та різними способами й від самих початків ... Східні Церкви рядилися власним правопорядком, встановленим Святими Отцями та Синодами, навіть Вселенськими” [2, с. 202-203]. Закономірною є також різноманітність у навчанні і поясненні теологічних доктрин, оскільки „...деякі сторінки

об'явлених таїнств деколи відповідніше пізнаємо та краще насвітлюємо з однієї сторони, ніж з другої, так що тоді радше треба говорити, що різні богословські формули часто себе взаємно доповнюють, ніж собі противляться" [2, с. 204]. Тому саме в цьому контексті УГКЦ провадить екуменічний діалог з іншими християнськими і нехристиянськими релігіями, бо Христова Церква веде цей діалог незалежно від того, що є в цих релігіях правдиве і святе, а базується на широкому плюралізмі, черпаючи його з Євангелія [див.: 2, с. 307; 4, с. 415]. УГКЦ бере до уваги в своїй місійній діяльності, зокрема, при проведенні нової євангелізації серед українського народу, національні та культурні відмінності, оскільки всю культурну скарбницю народів пронизує дух Євангелія.

У сучасних суспільно-політичних умовах одним із найголовніших завдань для українського католицизму є завдання нової євангелізації в пост-атеїстичному українському суспільстві, яку УГКЦ, зберігаючи вірність національним релігійно-культурним традиціям, не бажає обмежувати лише національним рівнем, оскільки вона не є тільки місцевою реальністю, а прагне реалізовувати її з метою досягнення єдності всіх християн в Україні і в діаспорі [див.: 10]. Ця місія Церкви є не лише свідченням її христоцентричної універсальності, але й підтверджує її єдність із Вселенською Церквою та її теологічно-культурною спадщиною. Ця єдність – сопричастя УГКЦ із Вселенською Церквою й іншими її помісними церквами, котра має більш ніж тисячолітню традицію, – є свідченням її причетності до католицької єдності, а також вона є джерелом і потенціалом для подальшого духовно-організаційного розвитку УГКЦ.

Дана єдність має й інший важливий аспект: Українська Греко-Католицька Церква як органічна складова „нового народу Божого” приносить своєю діяльністю новий позитивний внесок, нове багатство для Вселенської церкви та для інших народів. Саме тому теологія „нового народу Божого” як теологія «народу із народів» має велике майбутнє і відіграє важливу роль для УГКЦ як помісної Церкви, яка також є носієм і творцем різноманітності і єдності цього народу. Окрім того, актуальність даної теології впливає із її основоположного принципу формування „нового народу Божого” на засадах справедливого плюралізму, котрий є фундаментальною передумовою до екуменізму: неможливо вести мову про тривке відновлення християнської єдності без розвитку різних форм теологічної, літургійної і духовної різноманітності в єдиному „новому народі Божому”. Тому, на наше переконання, теологія „нового народу Божого” в українському суспільстві має значні пасторальні й екуменічні перспективи та глибокий і динамічний зміст.

Ці перспективи „нового народу Божого” в українському католицизмі впливають із його еклезіологічної суті: Церква як універсальний виразник цього народу за всю свою історію нагромадила великий пасторальний досвід досконалого формування його, бо вона завше була і залишається „Церквою між часом” – часом між вознесінням і другим приходом Христа, динамічною церквою, Церквою не страху і непевності, а церквою-носієм надії на вдосконалення і спасіння світу через Христа. Церква завжди була носієм і гарантом Божого компоненту цього народу, однак не як свідчення підлеглих цього народу Богові, але як внутрішній рушій його існування, як засаднича форма його історичного життя. Тому Церква є основою цього народу як спільноти, носієм його життєвої єдності, базованої на Ісусі Христі, а тому історія „нового народу Божого” є історією спасіння людства [див.: 22, с. 376].

Основу еклезіологічної єдності цього народу складають, як підкреслює догматична конституція II Ватиканського собору про церкву „Світло народів” – „Lumen Gentium”, святі тайни, які уділяє Церква і котрі також є живим свідченням її участі в Христовій пророчій, царській та священничій дії, ціллю якої є навчання, провід і освячення „нового народу Божого”. Саме завдяки цим важливим, скоординованим діям реалізується також рівність всіх членів цього народу та їхня рівна можливість участі в житті народу через церковне життя і служіння. Основою цієї рівності є Христос-Господь, який як верховний пастир покликав цей новий народ до царства і священства Бога-Отця (див.: Дії: 1:6; 5:9).

Бути „новим народом Божим” означає також, що він не лише покликаний до цієї творчої дії, але й має подвійний ексклюзивний сенс свого буття: він не належить жодному іншому

Богові і лише цей народ належить Богові, що означає вибір і одночасно вибраність. Тому межі цього народу не є більше конкретно просторовими чи національними, чи расовими, але універсальними з огляду на універсальну, католицьку – у вселенському сенсі, об'єднуючу дію Ісуса Христа – засновника цього народу [див.: 6, с. 94, 97]. А різноманітні способи приналежності чи підпорядкованості Церкві не означають різні можливості вільного вибору людини, але, навпаки, є лише свідченням різноманітної приналежності до єдиного „нового народу Божого”, яка в той же час означає приналежність до видимої Католицької Церкви і милосердну присутність Бога та дію Святого Духа в людині. В цьому контексті члени „нового народу Божого” не творять жодної особливої групи, котра би в своїх щоденних діях відрізнялась від інших людських груп, наприклад, у діях, спрямованих на гуманізацію світу. Для членів „нового народу Божого” є актуальними також, як і для всіх людей, лише звичайні обставини людського життя, якими вони мусять послуговуватись згідно свого покликання в солідарній відповідальності [див.: 20, с. 33].

Разом з тим, вищезгадана догматична конституція II Ватиканського собору „Світло народів” – „Lumen Gentium” наголошує на тому, що члени „нового народу Божого”, як християни, покликані до особливої відповідальності за світ: вони повинні відігравати у світі таку роль, яку відіграє душа в тілі людини, тобто вони покликані нести у світ життєдайну силу, яку вони отримують у церкві. Однак ця дія не є ні технічною, ні мистецькою, ні соціальною, але дією, покликаною наповнити людську діяльність в усіх її формах християнською надією, котра зростає із пам'яті та очікування Ісуса Христа. Християни, а особливо миряни, які зі своїми людськими завданнями складають осередок цього народу, покликані під дією духа Євангелія працювати над оздоровленням світу через свідчення свого життя, світла своєї віри і надії задля об'явлення іншим людям любові Христа [див.: 6, с. 94]. Ці життєві форми діяльності членів „нового народу Божого” є свідченнями живої різноманітності цього народу і його діяльності, котра охоплює і переплітає особисту, родинну та суспільну сфери людського буття, збільшує їх поцінування.

Універсальний характер „нового народу Божого” – Церкви – виявляється також, згідно еклезіології II Ватиканського собору, безпосередньо із теології сотворення і есхатологічних вимірів Церкви, оскільки вже в самому акті сотворення Богом людини і її покликання до спасіння у вічності виявлені досконалі універсальні засади існування цього народу від самих його початків і до завершення його місії. Цей універсальний обшир Церкви, згідно вчення собору, характеризується також прагненням її до інституційної завершеності, що впливає на лише із її участі у всеохоплюючій спасаючій єдності „нового народу Божого”, але також із потреб її досконалих стосунків із помісними церквами. Тобто тут ідеться про досконале, унормоване співвідношення між універсальністю та інституційністю Церкви в його католицькому – вселенському – вираженні, оскільки універсальний та інституційний виміри Церкви є її невід'ємними основоположними характеристиками, котрі засвідчують органічне поєднання в „новому народі Божому” двох всеохоплюючих рівнів його екзистенції: загального – універсального, вселенського і локального – помісного. Важливість органічної єдності цих двох рівнів існування „нового народу Божого” особливо підкреслюється соборовою конституцією про церкву „Світло народів” – „Lumen Gentium” і соборовим декретом про єкуменізм „Возстановлення єдності” – „Unitatis redintegratio”. Дана єдність має принципове значення в католицькій еклезіології, оскільки вона визначає ідентичність цього народу й основоположні засади католицького єкуменізму [див.: 6, с. 145; 3, с. 190].

Наведені соборні документи наголошують на домінуванні універсальності „нового народу Божого” над іншими його характеристиками, оскільки цей народ існує досконало у Католицькій (тобто Вселенській) Церкві, а традиційно вживану прикметникову характеристику її – „Римо-“ – собор упускає, оскільки вона містить у собі вагомий елемент помісності, акцентуючи при цьому увагу на її христоцентричності. Тим самим собор відкриває широкі можливості не лише до органічної єдності помісних церков із Вселенською Церквою, котрі перебувають у сопричасті, але і для єкуменічного діалогу з церквами, котрі є в єкуменічній єдності із нею (in coniunctio).

Собор також характеризує видимі, суспільно актуальні площини «поступеневої» приналежності і підпорядкованості окремих церков до Церкви, заснованої Ісусом Христом. До неї найперше відносяться католицькі віруючі, а також до неї відкритий доступ всім, хто прагне єдності з нею через діалог, через «вотум довіри» до неї (*votum ecclesiae*), з якого випливають не лише несвідомі прагнення некатоликів доброї волі, але й їх конкретні бажання щодо прийняття їх до Церкви.

Цей підхід собору до екуменічного діалогу між християнами в рамках „нового народу Божого“ щодо охрещених християн інших церков, котрі не мають повноти віросповідання чи не перебувають у повній юрисдикційній єдності з Вселенською Церквою, оскільки не визнають примату Папи. Для них собор пропонує різноманітні форми екуменічних стосунків (*in coniunctio*), чи навіть сопричастя (*communio*) в межах „нового народу Божого“: через хрещення, через Святе Письмо, через віру в триєдиного Бога, через спільну відправу літургій слова і таїнств, через екуменічні моління [див.: 3, с. 191].

Для нехристиян собор пропонує в залежності від обставин різні способи закріплення свого членства в „новому народі Божому“, які засвідчили, що II Ватиканський собор зробив значний крок у напрямі спрощення міжцерковних відносин, оскільки вже сама екзистенція „нового народу Божого“ передбачає наявність різноманітних відносин і різних способів свідчення історичного буття царства Божого. При цьому собор ставить важливу передумову, котра походить ще від апостольських часів: інституційною ознакою членства в Церкві, духовним критерієм приналежності до неї та її єдності завжди була і буде повнота присутності Святого Духа, котра виявляється в добродійності намірів, дій та у стосунках правдивої любові між людьми. Цим критеріям найбільш повно відповідає Католицька Церква, яка є послана Христом через апостолів і їх наступників об'являти та уділяти всім людям і народам любов Божу, доносити до них тайну їх спасіння. Ця Церква покликана співпрацювати з усіма групами „нового народу Божого“ в конкретних соціальних і культурних умовах світу, тим самим виконуючи Христом призначену місію їх реального приєднання до цього народу через слово Боже.

Для наочного показу реалізації церквою цих завдань собор послуговується моделлю так званих «концентричних кіл». У цій моделі Католицька Церква утворює центр універсальної спільноти віруючих „нового народу Божого“. Довкола неї далі знаходяться різновеликі кола, котрі символізують інші, некатолицькі церкви, конфесії та релігії, яких близькість, чи віддаленість від центру співвідноситься із відповідною теологічною конкретністю та близькістю й структурною повнотою їх віри [див.: 19, с. 414-415].

Зовнішнє коло цієї моделі собор означає як сферу, до якої належать „анонімні віруючі“ та сповідники нехристиянських релігій, які „...в тінях та в образах шукають незнаного Бога“ [6, с. 96]. Ці люди є готовими до прослави Бога, оскільки вони уже в покликку своєї совісті розпізнають волю до участі в справах милосердя, а тому в них також виявляється готовність до приєднання до універсальної спільноти „нового народу Божого“. Особливу роль серед цієї релігійної конкретизації співвідношень людей і Бога відіграють мусульмани, оскільки вони категорично визнають віру в пророка Авраама та разом із християнами моляться до єдиного милосердного Бога як до очікуваного судді.

Внутрішнє коло собор означає як „сакраментально-церковний символ“ „нового народу Божого“ із заувагою: чи його члени приймають, і наскільки глибоко, Євхаристію (*communio*) як визначальний сакраментальний структурний елемент у відповідній Церкві. В цьому контексті Католицька Церква виглядає як досконало зорганізоване втілення універсальної Церкви Христа, оскільки ця Церква виступає в світі як конституційно зорганізована спільнота, котра є керована наступником апостола Петра та колегією єпископів, які творять з ним одну спільноту. Євхаристія – сопричастя – є, як підкреслив собор, основоположним структурним поняттям цієї єдності і всієї Церкви. Це означає також відмову від чисто природного обґрунтування дії церковного права при допомозі поняття „досконале суспільство“ (*societas perfecta*), яким означалась Церква до II Ватиканського собору, а також зміну акценту в тлумаченні „сопричастя“ (*communio*) через заміну поняття

„суспільство”, котре уособлювало носія сопричастя, на нове означення – „спільнота”, „громада” [18, с. 1467; див.: 6, с. 84].

Сопричастя в католицькій теології означає найперше колективну участь у засобах спасіння людей: участь у Святому Дусі, в Євангелії, в сакраментах (таїнствах), особливо в Євхаристії, в любові. Саме через загальну взаємну участь у цих засобах спасіння і засновується спільнота християн.

Тому для характеристики єдності і різноманітності Католицької Церкви у католицькій теології прийнято застосовувати порівняння її з трьома особами триєдиного Бога. Істинна відмінність божих осіб у жодному разі не означає поділу їх природи. Теологія тринітету (теєдиності) Бога якраз ґрунтується на тому, що дійсні відмінності осіб здатна витримати лише їх внутрішня єдність: тому, що не належить до єдності, не може зашкодити жодна відмінність. Аналогічне міркування щодо діалектики єдності і відмінності може бути застосоване і до теології Церкви: Церква як тринітет, якої різноманітність є значною, отримує свою єдність від дарів Святого Духа, котрий сам є також основою єдності між Отцем і Сином [див.: 21, с. 46].

Істотним виразником єдності та різноманітності Церкви виступає власне її католицькість, яка складається із двох начал: загального та індивідуального, виражених в еклезіологічній вселенськості та партикулярності (помісності). Ці начала мають чітку христологічну спорідненість, оскільки виступають як дві мети тієї самої дороги Христа, котрий „вийшов від Отця і прийшов на світ – і знов полишив світ і повернувся до Отця” (Ів. 16:28). Так і Христова Церква сходить від Отця і з вічного Царства „вниз” до людей, націй, народів, одночасно піднімаючись „з низин” до Бога-Отця, збираючи усі особи, племена і народи в один народ Божий – єдине сопричастя любові і спільноту помісних Церков, котрі відрізняються між собою всіма природними і спасеними ласками та втішаються власними традиціями.

Узагальнюючу ознаку Вселенської Церкви – «католицька» – можна відрізнити від фальшивої форми універсальності за аналогією до відмінності суті церковної універсальності від універсальності тоталітарних доктрин, матеріалістичних систем, фальшивих ідеологій чи імперіалістичних стратегій будь-якого походження, бо всяка уніфікація церковної універсальності веде до руйнування легітимних особливостей і різноманітностей її складових частин. Саме тому кодекс канонів Католицької Церкви (канон 368) і відповідний канон кодексу канонів Східних Католицьких Церков (канон 177) [див.: 13, с. 125-126] закріпили формулювання суті церковної універсальності, сформульоване II Ватиканським собором в догматичній конституції про церкву „Світло народів” – „*Lumen Gentium*” (§23), згідно якого одна і єдина Католицька Церква складається із помісних церков і існує в них [див.: 6, с. 109]. Тобто між помісними церквами і Вселенською Церквою існує таким чином цілковите взаєморозуміння і взаємоповага, бо Вселенська Церква в кожній помісній Церкві отримує свою реальну присутність і екзистенцію. І, навпаки, кожна помісна Церква формується за взірцем Вселенської Церкви, з якою вона разом творить єдину дієву церковну спільноту, котра характеризується спорідненістю її членів, наприклад, як в Україні, так і в діаспорі, зумовленою національними, мовно-культурними, обрядовими чинниками, які якраз ідентифікують та вирізняють її з-поміж інших церков, але при цьому помісна Церква через науку Вселенської Церкви, церковне передання та святі Тайни органічно об’єднана із іншими частинами Христової Церкви. Ця єдність Церкви, згідно вчення II Ватиканського собору, зберігається на трьох рівнях: по-перше, на єпархіальному рівні – як єдність навколо єпархіального єпископа у помісній Церкві; по-друге, на синодальному рівні – як єдність митрополитів та єпископів навколо синоду помісної Церкви, наприклад УГКЦ; по-третє, на вселенському рівні – як єдність в межах однієї святої, соборної (Католицької) та апостольської Церкви Христової [див.: 15, с. 165].

Таким чином, II Ватиканський собор заново відродив і запровадив колегіальний спосіб прийняття рішень єпископами, завдяки чому у Католицькій Церкві зростає роль національних єпископських конференцій та єпископських синодів помісних Церков. Окрім

того, новий статус єпископів зобов'язує їх у межах однієї помісної церкви чи однієї нації до дотримання всією їх помісною колегією апостольської та пасторальної відповідальності за довірену їм частину „нового народу Божого” [див.: 12, с. 61-63]. Цим самим собор констатував, що завдяки цій співпраці розвиваються в межах єпископських синодів і єпископських конференцій стосунки добросусідства, співпраці та солідарності, насамперед на континентальному та на національно-державному рівні, завдяки чому утворюються великі геополітичні об'єднання з різними культурами, світоглядами і суспільними устроями. Характерним прикладом таких стосунків у Католицькій Церкві є синод Української Греко-Католицької Церкви, в якому беруть участь митрополити та єпископи цієї Церкви як з України, так і з діаспори. Відтак синод єпископів УГКЦ представляє не лише універсальну спільноту Вселенської Церкви, об'єднану в Ісусі Христі, але й як законодавчий орган влади помісної східної католицької Церкви є виразником еклезіологічно-обрядової різноманітності Вселенської Церкви і свідченням живої євхаристійної єдності – сопричастя УГКЦ із цією Церквою.

Відтак єпископська колегія Католицької Церкви є яскравим виявом спільної дії різних національних і регіональних церковних спільнот у межах „нового народу Божого”, який у сучасній католицькій теології виступає носієм і виразником універсальності Христової Церкви як її різноманітності в єдності, зокрема її помісності.

Вселенські і помісні характеристики не є свідченням «уніформності» чи ідеологічної тоталітарності Католицької Церкви, а, навпаки, засвідчують її христоцентричну єдність в багатогранності та не приводять до зовнішньої бідної однорідності, а „возвеличують славу Церкви і в значній мірі сприяють здійсненню її місії. Багаточисельні помісні чи окремі Церкви зберігають свій власний досвід християнства, звернений до звичаїв, встановлених в апостольські часи, або до древніх традицій, або ж до практики, котра склалася в різні епохи як підсумок нагромадження досвіду, котрий ...сприяв і продовжує сприяти духовному збагаченню Вселенської Церкви, не завдаючи збитків єдності” [8, с. 726].

Окрім того, як підкреслював кардинал Йозеф Ратцінгер (Папа Бенедикт XVI), визначальною рисою Церкви є жива присутність Божественного Слова, котра конкретизується саме в особах єпископів, „основну місію яких складає зберігання Слова, які виявляються, таким чином, персоніфікацією «Передання» («Traditio») і тому знаходяться у наступництві («succesio») Апостолів“ [див.: 9, с. 96].

Викладені вище характеристики „нового народу Божого“ виявляють його «єдність і єдиність», як на цьому наголошує декрет про єкуменізм «Возстановлення єдності», котрий слугує, на переконання Папи Павла VI, гармонійним доповненням і розвитком Догматичної конституції собору про Церкву «Світло народів» [1, с. 10]. Підтвердженням цьому є вже перший розділ декрету, де наголошується на тому, що «Церква є одна і єдина», заснована Ісусом Христом і на Ісусі Христі, через яку проявляється любов Бога до всіх людей. Саме ця любов вимагає від усіх людей, а в першу чергу – від християн, «навернення сердець» у любові, взаємоповазі і толерантності, при чому це навернення повинно бути глибинним, внутрішнім, що покликано стати основою єкуменічного оновлення християн різних конфесій [5, с. 8-9].

Собор звернув увагу на те, що основою єкуменічного оновлення міжконфесійних взаємин повинен бути діалог в істині, при чому пошук істини не повинен вестись виключно в історичному і біографічному контексті, а повинен тривати через діалог довкола істини, без анафем, без відволікання на другорядні речі, а на зосередженні на істині. Такий підхід дозволить побачити контекст діалог у правильному ракурсі. Це стосується діалогу між представниками авраамічних релігій, зокрема, діалогу на рівні мирян, в якому важлива роль належить проводу пастирів, а відтак і рівню їх духовного і теологічного вишколу [14, с. 3].

Загалом, еклезіологія Другого Ватиканського собору розглядає „новий народ Божий” в різноманітності та в єдності з Церквою не лише через містерію останньої, але й як історичний суб'єкт, оскільки Церква завжди не лише діє в історії, але й творить історію. Відтак ці дві невід'ємні характеристики Церкви як „нового народу Божого” взаємно

об'єднуються і корелюються, а основою цієї кореляції є її христоцентричність, яка відображена в слові Божому і його новому законі, в Євхаристії і тайнах, в харизмах і служіннях, і котра надає „новому народу Божому” історичної ідентичності та оберігає його від розсіяння. Існування „нового народу Божого” як нової інтернаціональної спільноти людей, заснованої на Ісусі Христі, є свідченням нового союзу Бога з кожною людиною зокрема та з усім людством, союзу заснованому на Христі та реалізованому в церкві – фундаменті „нового народу Божого”, яка через віру в Христа дає цьому народові нове життя й нове буття. Тому Євангеліє, наука любові, діла та чуда Ісуса Христа стали не тільки фундаментом для творення „нового народу Божого” в його найширшому екуменічному розумінні, але й основою для постановки Церкви. Звідси ідентифікуючою рисою істинної Церкви виступає її христоцентричність – домінування особи Ісуса Христа і його ідеї вселенської єдності усіх християн над усіма рисами і людським наповненням Церкви, набутими в процесі її історії, єдності, яка реалізована в існуванні однієї Христової – Вселенської Церкви, в якій покликаний матеріалізуватися екуменічний заповіт Ісуса Христа для усіх християн – „Щоб усі були одно”.

Література

1. Бабинський А. Позаконфесійність та екуменізм: у чому відмінність? / Анатолій Бабинський // Католицький вісник. – 2012. – №12 (537). – С. 10-11.
2. Декларація про відносини церкви до нехристиянських релігій „В наші часи” – „Nostra aetate” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 305-310.
3. Декрет про екуменізм „Возстановлення єдності” – „Unitatis redintegratio” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 187-210.
4. Декрет про місійну діяльність церкви „До народів послана” – „Ad gentes” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 393-448.
5. Дзядевич Т. Рух назустріч / Тетяна Дзядевич // Католицький вісник. – 2012. – №12 (537). – С. 8-9.
6. Догматична конституція про церкву „Світло народів” – „Lumen Gentium” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 75-170.
7. Душпастирська конституція про церкву в сучасному світі „Радість і надія” – „Gaudium et spes” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 499-619.
8. Иоанн Павел II. Верую в церковь единую, святую, вселенскую и апостольскую / Иоанн Павел II. – М.: Католический колледж им. св. Фомы Аквинского, 2000. – 726 с.
9. Кардинал Йосиф Ратцінгер. Примат, єпископат і апостольське наступництво / Кардинал Йосиф Ратцінгер // Календар „Місіонаря” на 2006 рік. – Львів: Місіонар, 2006. – С. 85-102.
10. Кардинал Любомир Гузар. Наша місія обмежена в часі / Кардинал Любомир Гузар // Жива вода. – 2004. – №4. – С. 4.
11. Кияк С. Другий Ватиканський собор і релігійно-суспільні проблеми сучасності: Навчальний посібник. – Жовква: Місіонер, 2011. – 304 с.
12. Кияк С. Український католицизм и Второй Ватиканский собор / Святослав Кияк. – Saarbrücken: Verlag LAP Lambert Academic Publishing, 2014. – 98 S.
13. Кодекс Канонів Східних Церков. – Рим: Вид-во отців василіян, 1993. – 845 с.
14. Семенова В. Єдність в істині / Вікторія Семенова // Католицький вісник. – 2014. – №1 (574). – С. 3.
15. Суспільний дороговказ віруючого // Благовісник Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви Блаженнішого Любомира кардинала Гузара. – 2002. – № 2. – С. 165.
16. Benedetto XVI. La rivoluzione di Dio / Benedetto XVI. – Roma: Libreria Editrice Vaticana, 2005. – 132 p.
17. Heinz J. Vom „Volk Gottes” zum „Leib Christi”. Biblisch-theologischen Perspektiven paulinischer Ekklesiologie / Heinz J. // Gemeinde und Gesellschaft. Lehrbuch für Biblische Theologie. – 1992. – Bd. 7. – S. 145-164.
18. Kasper W. Kirche. Systematisch-theologisch / Walter Kasper // Lexikon für Theologie und Kirche. – Freiburg, 1996. – Bd. 5. – S. 1467-1469.
19. Kehl M. Die Kirche. Eine katholische Ekklesiologie / Kehl M. – Würzburg, 1993. – 472 s.
20. Kraus W. Das Volk Gottes. Zur Grundlegung der Ekklesiologie bei Paulus / Kraus W. – Tübingen: Mohr, 1996. – 448 s.
21. Metz J. B. Vorschlag für ein Weltprogramm des Christentums im Zeit der Globalisierung // Der Globalisierungsprozess. Facetten einer Dynamik aus ethischer und theologischer Perspektive / Metz J. B. – Freiburg (Schweiz): Universitätsverlag Paulusdruckerei, 2002. – S. 130-141.

22. Seewald P. Joseph kardinál Ratzinger – Benedikt XVI: křesťanství na přelomu tisíciletí / Seewald P. – Praha: Portál. – 200 s.

Sviatoslav Kyiak

Christian ecumenism: Catholic paradigm and its prospects

In the article the problem of Christian ecumenical as an example the ecumenism of the Catholic Church. For authoritative literature reveals Catholic ecumenical paradigm and its prospects in view of the fundamental decisions of the Second Vatican Council. In particular, analyzes formulated Cathedral category of "new people of God," which became the basis for the modern ecumenical movement. This category was introduced in Catholic theology in the second half of the twentieth century was the perfect expression of the universality of the Catholic Church.

Keywords: Christian ecumenism, the Catholic ecumenical paradigm, the Second Vatican Council, the category of "new people of God," the Catholic Church.

Надійшла до редакції 20.08.2015 р.